



MEDECINS SANS FRONTIERES
ARTSEN ZONDER GRENZEN

Burgers zijn de grootste slachtoffers

Seksueel geweld en buitensporige wreedheid: de gevolgen van het chronisch conflict in DR Congo

Officieel is de vrede gesloten in de Democratische Republiek Congo. Maar nog elke dag eist de telkens oplaaiende strijd slachtoffers in het district Ituri (provincie Orientale). Militaire offensieven worden gevolgd door een toename in slachtoffers van seksueel geweld en buitensporige wreedheid. In vier jaar tijd zijn meer dan 7.000 mensen verkracht. 150.000 mensen die de gevechten ontvlucht zijn, durven niet terug te gaan. Pure vrees, vernieling en plundering weerhouden hen. Het rapport *Ituri, Civilians still the first victims* is een betoog van Artsen zonder Grenzen voor betere medische zorg en betere opvang voor slachtoffers van seksueel geweld en tegelijkertijd een oproep aan internationale organisaties om actief te blijven en oog te hebben voor de humanitaire noden van de bevolking van Ituri.

Nasleep van de oorlog

Ituri, een district in het noordoosten van de Congo met een bevolking van 4.6 miljoen mensen, blijft in de nasleep van een gewelddadige oorlog, het toneel van immens menselijk lijden. Sinds mei 2003 werkt Artsen zonder Grenzen in het Bon Marché ziekenhuis in de kleine stad Bunia; de medische teams zijn getuige van de situatie waarin de bevolking zich bevindt en van het geweld dat tegen hen gericht is. Artsen zonder Grenzen heeft sindsdien de internationale gemeenschap continu gewezen op de toestand in de regio en de problemen om humanitaire hulp te bieden. Vanaf het begin heeft Artsen zonder Grenzen zich herhaaldelijk uitgesproken over het lot van de bevolking en resultaten van diverse onderzoeken naar aard en impact van het geweld op het dagelijks leven van de mensen naar buiten gebracht.

Vooraf vrouwen en kinderen

In 2006 slaagden het Congolese leger samen met de VN-macht MONUC het conflict met geweld de kop in te drukken, wat leidde tot een duidelijke afname in het aantal gewonden dat in het Bon Marché ziekenhuis binnenkwam. In 2007 blijft het aantal gewonden die geopereerd moeten worden, gelukkig beperkt. Maar elke dag behandelen de teams een zeer hoog aantal slachtoffers van seksuele aanranding; de daders bevinden zich zowel onder gewapende groepen als onder de burgerbevolking. Hoewel de aard van het beschreven geweld uiteenloopt, is het helder dat het vooral de vrouwen en kinderen zijn die het slachtoffer zijn.

'De eerste keer dat ik verkracht werd was in september 2002. Ons dorp werd aangevallen door een militiegroep. Samen met andere vrouwen, probeerde ik de kinderen te redden die daar in de val zaten. Gewapende mannen namen ons echter gevangen. Ze verkrachtten ons de hele nacht en de volgende dag lang. Ik ben door 14 mannen verkracht. De tweede keer was in april 2003; leden van een andere militie wilden ons dorp heroveren. Ik ben door drie van hen verkracht. Vier andere mannen, van een andere militiegroep hebben mij daarna in juli 2003 verkracht. Dat was in de buurt van een vluchtelingenkamp.'

- vrouw (19)



MEDECINS SANS FRONTIERES **ARTSEN ZONDER GRENZEN**

Geweldsvlagen

Andere teams van Artsen zonder Grenzen hebben medische noodhulp geboden aan mensen die op de vlucht sloegen na militaire offensieven, zoals in de Djugu-regio in 2007, en de plaats Gety in 2006. In het kielzog van de gevechten laaiden vlagen van geweld op in de gemeenschap; de medewerkers van Artsen zonder Grenzen zagen in hun werk de gevolgen hiervan. De gevolgen van dit geweld voor de bevolking zijn dusdanig grootschalig dat Artsen zonder Grenzen zich geroepen voelt partijen die een rol hebben in het beëindigen van het conflict en het verlenen van hulp in Ituri - zowel op nationaal als internationaal niveau - aan te spreken en hen de informatie die wij hebben verzameld in onze projecten aan te bieden.

Voornaamste bevindingen

- Er is geen einde gekomen aan het geweld in Ituri, ondanks het vredesverdrag; vooral seksueel geweld is een chronisch probleem.
- In de afgelopen vier jaar zijn meer dan 7.000 mensen verkracht, waarvan 2.708 gedurende de laatste 18 maanden (januari 2006 - juli 2007). Vooral vrouwen en meisjes worden getroffen; in 2 - 4% van de gevallen gaat het om mannen en jongetjes. Er is een significante toename in slachtoffers onder kinderen; de daders zijn vooral burgers.
- Honderden patiënten spreken over talloze andere vormen van geweld, wreedheden en wandaden. Meer dan 20% verklaren ontvoerd te zijn geweest.
- Diverse, geïsoleerde militaire operaties, uitgevoerd tot in 2007, hebben geleid tot hernieuwde geweldsuitbarstingen gericht tegen de burgerbevolking en daarmee de effecten van jarenlange oorlog verder verergerd.
- 150.000 mensen durven niet terug te keren naar hun akkers en huizen - uit vrees voor hun veiligheid. Diefstal en vernieling doen hen nog verder tot armoede vervallen en zorgen ervoor dat het gevoel van instabiliteit en angst voor nog meer geweld zich nog steviger in hen verankert.
- Uit onderzoek blijkt dat er sprake is van een overmatig hoge sterfte onder kinderen jonger dan vijf jaar, en dat mannen tussen de 30 en 44 jaar oud ondervertegenwoordigd zijn.

Deze bevindingen zijn het resultaat van onderzoek in medische voorzieningen van Artsen zonder Grenzen, met name het Bon Marché ziekenhuis in Bunia. Het onderzoek beslaat twee groepen (cohorten):

- groep 1: slachtoffers van seksueel geweld (periode mei 2003 tot en met juli 2007)
- groep 2: patiënten waarvan de medische dossiers grondig zijn bestudeerd (periode eind 2005 tot en met heel 2006).

De genoemde data weerspiegelen de data van opname van de patiënten, niet de data dat de aanrandingen plaatsvonden; sommige mensen moesten een aantal dagen, of zelfs jaren, wachten voordat ze hulp konden vragen bij een gezondheidsvoorziening.



MEDECINS SANS FRONTIERES **ARTSEN ZONDER GRENZEN**

'We waren op de vlucht voor de oorlog; mijn moeder, mijn zus en ik waren - net zoals vele anderen - naar de priesters gevlucht. De strijders vielen de parochie binnen. Zij hadden geweren, machetes, messen en pijlen. Ze vermoordden de twee priesters, daarna een paar andere mensen. Voor onze ogen aten ze de levers en harten van de doden op. Mijn moeder en zus wisten te ontsnappen, maar de strijders kregen me te pakken. [...] Ze brachten mij, samen met andere jonge vrouwen, naar een huis. Hun leider zette ons in een rij om verkracht te worden. De leider trok mijn kleren uit, sloeg me en verkrachtte me. Daarna stuurde hij mij naar de anderen. Er waren heel veel mannen. Ze verkrachtten mij tot ik buiten bewustzijn raakte.'

- vrouw (19)

Nog lang invloed

De aard en intensiteit van het geweld in Ituri en zijn lichamelijke, psychologische en economische gevolgen zullen nog lang invloed hebben op alle aspecten van de maatschappij in Ituri, ondanks een aanzienlijke vermindering in het aantal militaire confrontaties. Artsen zonder Grenzen vindt het tevens zorgwekkend dat de verkrachtingsslachtoffers die voor consult in onze medische voorzieningen komen jonger worden, en het aantal burgerlijke verkrachters naar verhouding stijgt.

Beschermen

Als het gaat om gewelddadigheden door verschillende gewapende groepen, is het de directe verantwoordelijkheid van de Congolese regering en indirect ook die van landen die deze regering steunen, om de nodige maatregelen te nemen om het geweld terug te dringen en de bevolking van de Congo te beschermen. Hoewel het aantal verkrachtingen gepleegd door gewapende mannen in 2007 terugliep, is waakzaamheid geboden; de afname kan verband houden met een afname in aantal militaire operaties, en betekent dus niet dat het gedrag van gewapende strijders tijdens het vechten verbeterd is.

Medische zorg en slachtofferhulp

Het is van absoluut en essentieel belang dat de bevolking van Ituri medische zorg wordt geboden die veelomvattend en aangepast is aan hun situatie: nog sterker dan ooit tevoren is het cruciaal dat alle partners die in Congo werken zich blijven inzetten om directe hulp te bieden in de regio. Donorlanden en -organisaties moeten lokale en landelijke organisaties die slachtoffers helpen, blijven steunen. Artsen zonder Grenzen ziet dat veel partnerorganisaties hun activiteiten terugbrengen of stopzetten door een gebrek aan fondsen; met als gevolg dat de toegang tot medische zorg voor de bevolking ernstig verslechtert.

'Ik hoorde haar huilen en riep haar naam; toen werd ze stil. Ik stapte het grasveld in, en zag wat er aan de hand was: een zevenjarige jongen lag bovenop mijn kleine meisje. [...] Haar benen en dijen waren geschramd, en er lag witte afscheiding op haar benen. Die avond vertelde ik mijn echtgenoot wat er gebeurd was. Toen Marie moest plassen, krijste ze. De ouders van het jongetje kwamen naar ons huis en we vertelden hen wat er gebeurd was, maar zijn moeder begreep het niet.'

- moeder van een meisje van 20 maanden oud



MEDECINS SANS FRONTIERES
ARTSEN ZONDER GRENZEN

Medisch protocol

Artsen zonder Grenzen past een medisch protocol toe voor slachtoffers van seksueel geweld in het Bon Marché ziekenhuis in Bunia. Het omvat onder meer:

- preventie seksueel overdraagbare aandoeningen (gonorroe, chlamydia, syfilis)
- preventie tetanusinfectie
- preventieve behandeling om te voorkomen dat mensen die blootgesteld zijn aan het hiv-virus geïnfecteerd raken (binnen 72 uur)
- preventieve behandeling om zwangerschap als gevolg van de verkrachting te voorkomen (binnen 5 dagen)
- Vaccinatie tegen hepatitis B (binnen 3 maanden).

Uitbreiding nodig

De geboden behandelingen aan verkrachtingslachtoffers moeten worden uitgebreid: zowel in aard, kwaliteit en kwantiteit; een behandeling met aidsremmers, vooral specifiek voor kinderen, blijft een prioriteit. Sociale zorgvoorzieningen voor kinderen en geweldsslachtoffers moeten worden opgevoerd. Stigmatisering van slachtoffers heeft een desastreus effect en vormt een ernstige belemmering voor medische zorg: alle landelijke en internationale belanghebbenden moeten stappen ondernemen om toegang tot medische zorg en reïntegratie van slachtoffers in hun gemeenschap mogelijk te maken.

Prioriteiten

- In Ituri is geweld, in het bijzonder geweld van seksuele aard jegens vrouwen en kinderen, een chronisch probleem binnen de gemeenschap.
- Militaire operaties genereren geweld dat vooral de bevolking treft: overvallen en plunderingen, huizen die verwoest worden en mensen die onder dwang huis en haard moeten verlaten. Hierdoor verslechteren de leefomstandigheden van vele mensen en leven zij aan de rand van het bestaan.
- Het aanbod van medische en sociale zorg in de regio moet worden verbeterd en verspreid door de regio aangeboden, via gezondheidsposten. De slachtoffers moeten medische zorg en opvang krijgen die specifiek op hen gericht is. Medisch personeel zou gebaat zijn bij een training in de behandeling van slachtoffers van seksueel geweld; dit zal hen motiveren het geleerde in de praktijk toe te passen. Prioriteit blijft toegang tot medicijnen en psychosociale zorg gericht op kinderen.
- 150.000 vluchtelingen in eigen land kunnen nog steeds niet terugkeren naar hun gebied van herkomst uit vrees voor geweld. De precare staat waarin zij verkeren maakt hen zeer kwetsbaar; zij lopen het risico uitgebuit en aangevallen te worden. Ze zijn tevens afhankelijk van humanitaire hulp, die noodzakelijk blijft totdat de omstandigheden die nodig zijn om terugkeer mogelijk te maken, zijn gecreëerd.
- Het is van het allerhoogste belang dat internationale donorlanden en donororganisaties actief blijven, bereid blijven hulp te garanderen, en oog blijven



MEDECINS SANS FRONTIERES
ARTSEN ZONDER GRENZEN

hebben voor de blijvende humanitaire noden van (een deel van) de bevolking van Ituri. De vele slachtoffers van het conflict hebben hulp op lange termijn nodig.

- Maatschappelijke organisaties moeten structureel gesteund worden zodat zij acties kunnen ontwikkelen om stigmatisering te bestrijden en reïntegratie van mensen die herhaaldelijk slachtoffer van geweld zijn te bevorderen.

Artsen zonder Grenzen in Ituri

In mei 2003, toen de strijd tussen diverse militias nog volop woedde, startte Artsen zonder Grenzen met het werken in het Bon Marché ziekenhuis in Bunia: het project was vooral gericht op het uitvoeren van noodchirurgie (gewonden) en het behandelen van vrouwen en kinderen. Tussen mei 2003 en juli 2007 voerden zij 198.072 consulten uit, waarvan bij 96.874 consulten het patiëntjes jonger dan vijf jaar betrof, ofwel bijna 50% van alle consulten.

In dezelfde periode hebben medewerkers van Artsen zonder Grenzen 42.405 patiënten verpleegd, meer dan 24.900 operaties uitgevoerd en de geboorte van 7.090 baby's begeleid. Zo'n 7.400 patiënten waarvan bekend is dat zij slachtoffer waren van seksueel geweld, hebben specifieke medische zorg hiervoor gekregen in het ziekenhuis.

Sinds mei 2007 bestaat het ziekenhuis uit zeven semi-permanente gebouwen met 250 bedden. Het ziekenhuisteam in Bunia bestaat uit 18 internationale medewerkers en 400 Congolese medewerkers.

Daarnaast hebben Artsen zonder Grenzen teams regelmatig hulp geboden aan de talloze medische en humanitaire noodsituaties in Ituri, voornamelijk in verband met grote vluchtelingenstromen na oplaaiende gevechten. Zoals in de plaats Gety, ten zuiden van Bunia (juli 2006 - mei 2007) en rond de plaatsen Uwordrama, Waza en Laudjo (maart - juni 2007). Artsen zonder Grenzen bood primaire en secundaire gezondheidszorg; in Gety zorgden zij tevens voor schoon drinkwater voor de gevluchte Congolezen.

Artsen zonder Grenzen
Amsterdam - Kinshasa - Bunia - Genève
oktober 2007